

การเรียนรู้เชิงรุกและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning)

Prepared for: “การจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)” สำหรับอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดกองบัญชาการการศึกษา วิทยาลัยการตำรวจ

Prepared by: ผศ.ดร.วัชรี เกษพิชัยณรงค์ และ ผศ.ดร.น้ำค้าง ศรีวัฒนาโรทัย

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าจะสาขาใดก็ตาม ผู้สอนควรจะต้องมีทั้ง ศาสตร์ และ ศิลป์ ในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องบูรณาการเนื้อหาวิชา การจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผลเข้าด้วยกัน เพื่อนำพาให้ผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งการเรียนรู้ การเรียนการสอนในทุกสาขาวิชาจึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ รวมถึงพัฒนาศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษามีความรู้ความสามารถอย่างพอเพียงที่จะนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ต่อไป

เพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว ผู้สอนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการผลักดันให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องอาศัยความสามารถที่หลากหลาย ทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจเนื้อหา และต้องสามารถบูรณาการด้านเนื้อหาและศิลปะของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างลงตัว ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องทำหน้าที่หลากหลายไปพร้อมๆ กัน อาทิ 1) การเตรียมเนื้อหาวิชาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน 3) ความเข้าใจในด้านความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 4) การตั้งวัตถุประสงค์การศึกษาที่ชัดเจนและวัดได้อย่างมีมาตรฐาน 5) การเตรียมกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) การวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับขนาดของชั้นเรียนโดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวย เป็นที่ปรึกษา และ/หรือเป็นโค้ช และ 7) การวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอน ในทุกขั้นตอนของการเรียนการสอนที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน ต้องมีการวางแผนอย่างมีระเบียบแบบแผน ผู้สอนต้องจึงอาศัยความละเอียดรอบคอบในทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยอดเยี่ยม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้แก่ผู้สอน สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ จึงจัดชุดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การเรียนรู้เชิงรุกและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียน” เพื่อช่วยให้ผู้สอน เตรียมพร้อมให้กับตนเองสำหรับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีศักยภาพ เพื่อเป็นส่วนร่วมในการสร้างมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ

กรอบแนวคิดและกิจกรรม

บทบาทของผู้สอนในห้องเรียนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกนั้น ผู้สอนมีความจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่จะสร้าง**แรงจูงใจ**และ**ท้าทาย**ผู้เรียน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนรู้ ระหว่างผู้เรียน-ผู้สอนและผู้เรียน-ผู้เรียน **กระตุ้นให้เกิดการคิดขั้นสูง** และสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางกายภาพและความเข้าใจในเนื้อหา กิจกรรม ผ่านการทำกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติเองจากการฟัง พูด/ถาม อ่าน เขียน อภิปราย และการสะท้อนคิด

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้เรียนรู้การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบต่างๆ อาทิ Think-Pair-Share, Brainstorming, Clarification Pause, Predict-Observe-Explain, Jigsaw, Carousel, Problem-based Learning, Role Playing, Know-Want-Learn ผ่านตัวอย่างกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีส่วนร่วม ตลอดจนเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการเมื่อใช้การเรียนรู้เชิงรุกและการสร้างคำถามเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและมีส่วนร่วมตลอดกิจกรรมของการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยมีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้รายบุคคล คู่ กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

ผู้เรียนเรียนรู้บนฐานของ**ความรับผิดชอบร่วมกัน** การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุดผ่านกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง ถาม เขียน และ คิดอย่างลุ่มลึก ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน และตอบสนองกับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพราะผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเพียงแต่เป็นผู้จัดบรรยากาศและประสบการณ์การเรียนรู้ อีกทั้งผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนผ่านการ**บูรณาการ**ข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด ผู้สอนจะเป็นเพียง**ผู้อำนวยความสะดวก ที่ปรึกษา พี่เลี้ยง และโค้ช** ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะความรู้เกิดจาก**ประสบการณ์** การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกนี้ จะฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จัก รู้จริง เชื่อมโยงความรู้ สามารถค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และที่สำคัญสามารถสื่อสารความรู้ได้ นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงรุกยังเน้น

การทำงานร่วมกับผู้อื่นในบริบทที่หลากหลาย ผู้เรียนต้องสามารถสื่อสารความรู้ที่ตนเองมีให้แก่เพื่อนในสาขาวิชาอื่นๆได้ ซึ่งทักษะต่างๆเหล่านี้ได้ถูกเน้นย้ำและรวบรวมไว้ในชื่อ “ทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21”

ถึงแม้ว่าความสำเร็จและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกนั้นส่วนหนึ่งขึ้นกับความร่วมมือของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ชัดเจน การวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมทั้งกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา และ บริบทแวดล้อมอื่นๆ ในขั้นตอนของกิจกรรมผู้สอนต้องแจ้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกติกาของการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สร้างข้อตกลงร่วมกัน (commitment) สร้างแรงจูงใจ และดำเนินกิจกรรมที่ท้าทาย ผ่านการถามให้คิด กระตุ้นให้ลงมือทำ ประเมินและสะท้อนคิดเพื่อพัฒนา ดังนั้นในแง่ของการบริหารจัดการห้องเรียน การเรียนเชิงรุกมิได้ต้องการเทคนิคอะไรที่พิเศษกว่าการจัดการเรียนรู้ทั่วไป โดยมีแนวทางสรุปเป็นขั้นตอนง่ายๆ ดังนี้

1. พิจารณาจุดประสงค์ เนื้อหา ที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ เพื่อออกแบบกิจกรรม/ประสบการณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างแท้จริง
3. เลือกใช้เทคนิคการเรียนเชิงรุก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่เต็มใจ ทำทหายสนุก และมีความเป็นกัลยาณมิตร โดยอาจเรื่องจากกิจกรรมที่สั้น ง่าย ไม่ต้องการการเตรียมการมากเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการจัดการเรียนแบบเชิงรุก
4. จัดเตรียมใบงาน/ใบกิจกรรม เพื่อใช้การประเมินผลการเรียนอยู่เสมอเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างและมีประเด็นใดที่ผู้เรียนยังสงสัย
5. หลีกเลี่ยงการสอนเพื่อให้ครบให้ทัน รีบเร่ง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน
6. ผู้สอนต้องชี้แจงจุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ กติกา บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนความมุ่งหมายและคาดหวังให้ตรงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงต้องสร้างบรรยากาศที่ท้าทาย มีความเป็นกัลยาณมิตร และมีการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา

ใบกิจกรรมที่ 1

K-W-L

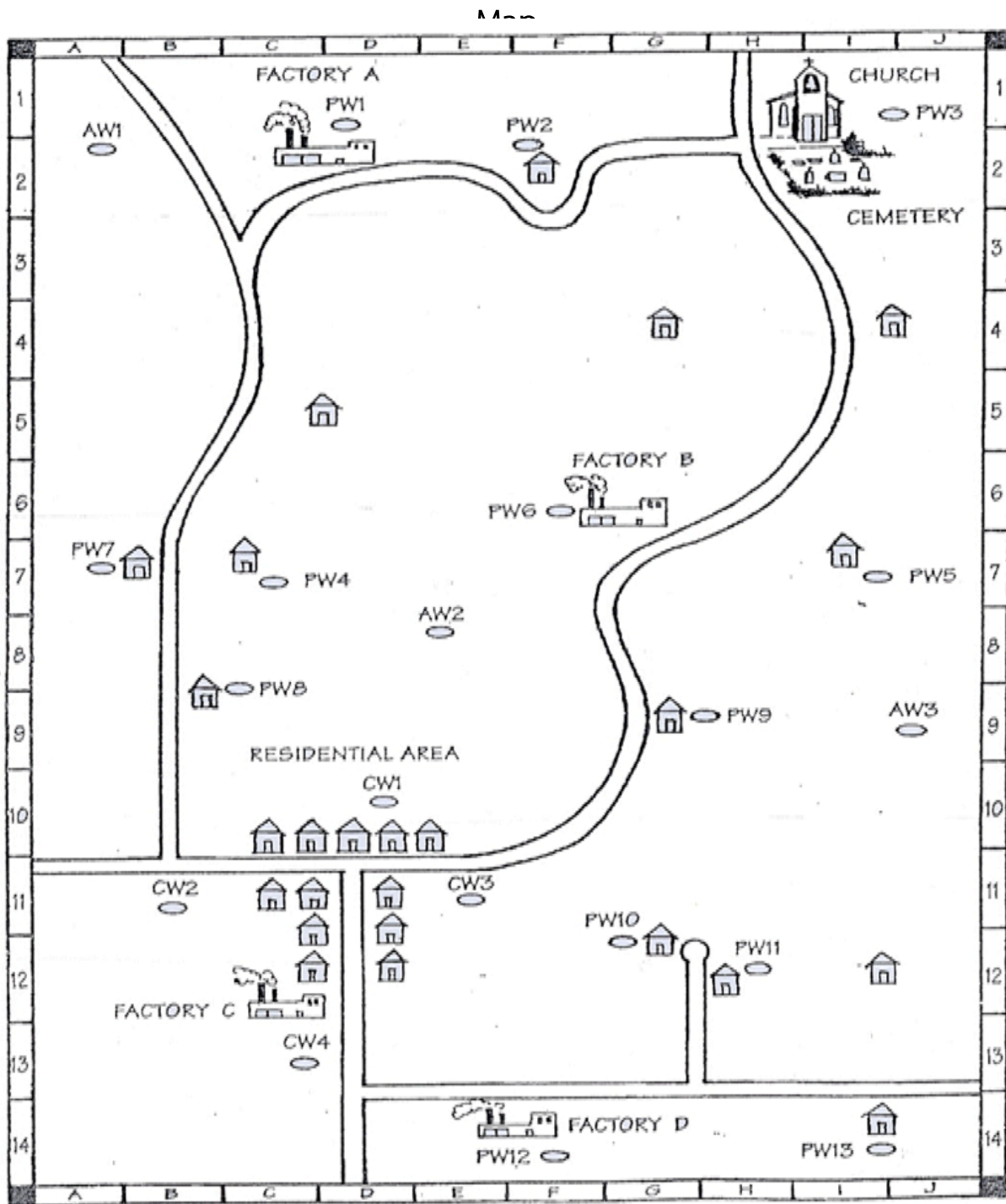
สิ่งที่ทราบ เกี่ยวกับการเรียนเชิงรุก	สิ่งที่ท่านอยากรู้ เกี่ยวกับการเรียนเชิงรุก	สิ่งที่ท่านได้เรียนรู้ เกี่ยวกับการเรียนเชิงรุก

ใบกิจกรรมที่ 2

Think-Pair-Share

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ท่านเคยใช้	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ท่าน และคู่ของท่านเคยใช้	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ท่าน และกลุ่มของท่านเคยใช้

ใบกิจกรรมที่ 3

Reference: <http://cals.arizona.edu/arizonawet/teachersupport/lesson/73>

การจัดการเรียนเชิงรุกและการสะท้อนคิด

3-2-1- summary	Active reading	Agree & Disagree Statement	Brain Storming
Carousel	Card sort	Case study	Chain note
Concept map	Debate	Exit ticket	Focused listed
Gallery walk	Game/Simulation	Got-Need	Jigsaw
Journal note	K-W-L	Note sharing	Numbered head together
One-minute paper	Pair check	POE (Predict-Observe-Explain)	Question and answer share
Problem-based Learning	Reading Quiz	Roundtable	Role Playing
S-O-S	Think-Pair-Share	Turn 'n' talk	Write-Pair-Share

ตัวอย่างคำถามที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด

- อะไรจะเกิดขึ้นถ้า....
- นักศึกษามาสู่ข้อสรุปนี้ได้อย่างไร
- นักศึกษาคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุของ....
- นักศึกษารู้ได้อย่างไรว่า...(ข้อมูล)....ถูกต้อง..
- ลองคิดถึงหนทางอื่นที่เราควรจะทำ หรือ มีหนทางอื่นอีกหรือไม่ที่ทำได้
- สิ่งนี้เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
- ลองบอกเพิ่มเติมเกี่ยวกับ....
- ทำไมนักศึกษาจึงคิดเช่นนั้น
- วิธีการใดที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล
- นักศึกษาต้องการจะทำอะไรต่อไป
- จากสิ่งที่นักศึกษารู้ จะทำนายเกี่ยวกับ...ได้ว่า...
- สิ่งที่ว่า...ทำให้นักศึกษาคิดแตกต่างออกไปไหม
- สิ่ง....เข้ามาเกี่ยวพันกับสิ่งที่เราได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้อย่างไร
- สมมติว่า...แล้วจะเกิดอะไรขึ้น
- สิ่งนี้....สอดคล้องกับสิ่งที่นักศึกษาคิดอยู่อย่างไร
- นักศึกษารู้ หรือเห็นอะไร